

Observasjon av buttsnutefrosk i aktivitet på vinteren i Nordland

Atle Ivar Olsen

Om kvelden fredag 18. januar 2013 var jeg ute en tur for å se etter bekkasiner på Herøy, Herøy kommune, Nordland. Jeg stoppet på Sør-Herøy nær den gamle grusbanen Salta, der det går en liten bekk langs veien som bare unntaksvis fryser helt til om vinteren (12,265883E; 65,980796N, hentet ut fra Artsobservasjoner.no). 1. januar var bekken helt dekket med is, men nå hadde det vært mildvær og kveldens temperatur var ca. 4 °C, så den var åpen igjen.

Det hadde også regnet ganske mye og det var ganske høy vannføring i bekken, slik at vanddybden jevnt over var mellom 15 og 20 cm (Figur 1). Jeg gikk langs bekken og speidet fremover med kikkerten. Det var bra forhold, oppholdsvær og selv om det var kveld (kl. 20.00) så var det godt lys på grunn av belysningen langs veien. Jeg

hadde også med meg en ganske kraftig lommelykt som jeg kan holde i grep sammen med kikkerten, slik at selve synsfeltet i kikkerten blir godt opplyst.

Jeg ble da oppmerksom på noe relativt lite og mørkt som beveget seg nede i vannet inntil kanten av bekken, mindre enn 10 m foran meg. Det er ikke så mange muligheter for hva det kunne være. Fisk av noe størrelse finnes ikke her, så alternativene var enten et småpattedyr, f. eks. vannspissmus, eller et amfibium. Jeg gikk nærmere til jeg var bare 5 m unna dyret, på motsatt side av grøfta. Dyret var tydeligvis klar over mitt nærvær for det prøvde å gjemme seg inntil kanten av grøfta og beveget seg bare langsomt nå.

Jeg fikk rettet kikkerten mot

det og fokusert, og så straks at det var en frosk! Den var ganske stor, virket «voksen», selv om jeg nok har sett større eksemplarer. Jeg vil anslå lengden til 8 ± 2 cm. Frosken beveget seg litt frem og tilbake en liten avstand på kanskje 10 cm mens jeg betraktet den gjennom kikkerten med lommelykta rettet mot den. Den var mønstret slik jeg kjenner frosker, og det mørke avlange området rett bak øyet, over trommehinna, kunne tydelig ses. Snuten virket temmelig rett avskåret og butt, helt som jeg er vant til hos den frosken vi har her – buttsnutefrosk *Rana temporaria*. Spissnutefrosk *Rana arvalis* er ikke påvist i Nordland enda, og jeg har sjekket en del frosk på Herøy opp gjennom årene uten

Atle Ivar Olsen (f. 1968) er dr.ing. fra NTNU, Trondheim, og er ansatt som førsteamanuensis i naturfag ved Høgskolen i Nesna der han underviser naturfag (kjemi og biologi) på grunnskolelærerutdanningen og på master i profesjonsretta naturfag. Han har vært mest interessert i fugler og har hatt flere styreverv innen NOF, men har også stor interesse for andre dyregrupper.

Lillevolden, Skogsøy, NO-8700 Nesna. Tlf.: +47 95 27 94 82.
E-post: Atle.i.olsen@gmail.com

å påvise arten. Spissnutefrosk forekommer imidlertid i et bredt belte rundt Bottenviken og ganske langt inn i landet i Nord-Sverige (Fog 1997), og kan derfor tenkes å bli påvist i Nordland en gang i fremtiden. Men denne gangen var det ikke en spissnutefrosk. Eneste andre forvekslingsrisiko ved en flyktig observasjon er derfor nordpadde *Bufo bufo* som har en kjent forekomst på Nord-Dønna, bare to til tre mil lenger nord, og ellers spredt i Nordland. Hvis man får sett nordpadde godt skiller den seg greit fra frosk ved at den har mindre tydelig mønster, mer vortete skinn med flekker (Figur 2), og mangler det markerte mørke feltet bak øyet. Buttsnutefrosken har glatt hud og har et mer variert mønster i huden enn padde (Figur 3 og 4).

Etter at jeg hadde betraktet frosken i noen minutter bestemte jeg meg for å hente kameraet for om mulig å få tatt noen bilder av den, men da jeg var tilbake like etterpå kunne jeg ikke finne den igjen. Mest sannsynlig hadde den rett og slett gravd seg ned igjen i det bløte substratet i bekken, men jeg kan jo selvsagt ikke utelukke at den hadde rukket å flytte seg langt nok fra observasjonsstedet til at jeg ikke fant den igjen.

Så hva gjorde en frosk ute og i full aktivitet midt i januar? Jeg tror at frosken har ligget i vinterdvale på bunnen av bekken, og blitt gravd fram fra mudderet av den økte vannføringen i bekken. Jeg har tidligere sett en død frosk under lignede forhold, i en bekk i Nyheimsosen, Silvalen, Nord-Herøy – bare 1,5 km mot øst fra

*Figur 1. Lokalteten ved Salta, Sør-Herøy, Herøy kommune, Nordland, der buttsnutefrosken ble observert i aktivitet kvelden 18. januar 2013. The locality Salta, Sør-Herøy, Herøy municipality, where the common frog *Rana temporaria* was observed in activity on the evening of January 18th 2013. Foto: Atle Ivar Olsen.*

*Figur 2. Nordpadde. Merk den mer vortete huden som ikke er så glatt og fuktig som hos buttsnutefrosken. Nord-Dønna, Dønna 28. August 2009. Common toad *Bufo bufo*. Notice the wart-like lumps on the skin, and that the skin is not as smooth and humid as in the common frog, Nord-Dønna, Dønna municipality, August 28th 2009. Foto: Atle Ivar Olsen.*

Salta på Sør-Herøy. Dessverre har jeg ikke notert ned nøyaktig dato for den observasjonen, men det var temmelig sikkert litt utpå vinteren, sånn i februar-mars i

2004, og da lå den døde frosken i bunnen av bekken i flere uker, god synlig med den hvite buken opp.

I følge Per Ole Syvertsen

Figur 3. Buttsnutefrosk, Skogsøy, Nesna 8. juni 2008. Common frog Rana temporaria, Skogsøy, Nesna municipality June 8th 2008. Foto: Atle Ivar Olsen.

(pers. medd.) er det uvanlig med vinteraktiv buttsnutefrosk, men at man i Sør-Norge av og til kan finne vinteraktive nordpadder på frostfrie steder, slik som i gruveganger. Jeg gjorde et søk på Artsobservasjoner.no/virvel etter observasjoner av buttsnutefrosk i vintermånedene, og fant tre desember-observasjoner av frosk i Oppland og Møre og Romsdal, men ingen i januar og februar. Alle var av dyr i vann. At padder er mer aktive om vinteren enn frosk ble bekreftet ved at jeg ved et tilsvarende søk fant åtte observasjoner av nordpadder i januar og februar – de fleste fra Rogaland og på Østlandet rundt Oslofjorden, men også en fra Nord-Trøndelag. Det er også beskrevet et vinterfunn av buttsnutefrosk frosset fast i isen på et tjern i Rakkestad kommune i Østfold 12.

desember 2004 (Wergeland Krog 2004). Dyret hadde tilsynelatende vært i aktivitet i en mildværsperiode, men hadde frosset i hjel da det ble kaldt igjen. I samme artikkel er det også beskrevet funn av 4 padder under liknende forhold og i samme område. I følge Bøckman (2004) er det imidlertid ikke uvanlig at frosk kan våkne fra vinterdvalen og svømme omkring i vannet der den overvintrer, og enkelte ganger komme opp på land og til og med bevege seg i snøen.

Buttsnutefrosken overvintrer vanligvis under vann hos oss, hvor den puster gjennom huden og således ikke trenger å komme opp for å trekke luft (Semb-Johansson 1992). Nordpadde overvintrer som regel ikke under vann hos oss (selv om den også kan puste gjennom

huden), men på frostfrie steder i hulrom og lignende. De beveger seg da noe opp og ned gjennom vinteren for å ha en jevn temperatur, og kan komme frem til overflaten i mildvær i følge Semb-Johansson (1992). Dette kan forklare hvorfor det finnes flere observasjoner av aktiv nordpadde enn av buttsnutefrosk på vinteren.

Både buttsnutefrosk og nordpadde begynner gytingen tidlig på våren og i følge Fog (1997) kan buttsnutefrosk vandre ved temperaturer helt ned til 1 °C for å komme seg til gytedammen, og kan gyte ved temperaturer ned til 2,5 °C. Men de tar ikke til seg næring ved så lave temperaturer, ja det må være en lufttemperatur på 11–12 °C for at de skal spise, så de går ofte i dvale igjen etter gytingen og frem til det blir varmere (Fog 1997). Det er antagelig ikke mye mat å finne i en bekk midt på vinteren heller, selv om jeg også observerte noen insekter i aktivitet i bekken dagen etter at jeg så buttsnutefrosken der. Så det er nok ikke sannsynlig at den hadde våknet fordi den hadde lyst på en matbit midt i vintersøvnen!

Takk

Takk til Per Ole Syvertsen for kommentarer og hjelp med å finne frem aktuell litteratur!

Summary

Olsen, A.I. 2013. Observation of the common frog *Rana temporaria* in activity during winter. *Fauna* 66 (1–2): 38–41.

The common frog Rana

Figur 4. Buttsnutefrosk, Myken, Rødøy kommune, 25. september 2005. Gikk i ruse som var satt opp for å fange bekkasinere for ringmerking! Common frog *Rana temporaria*, Myken, Rødøy municipality, September 25th 2005. Trapped in a bow net set to catch snipes for ringing! Foto: Atle Ivar Olsen.

temporaria normally spends the winter in Norway in hibernation. Here I report on an observation of an individual in activity in the middle of January, almost as far north as the Arctic Circle (12,27E; 65,98N). It was on January 18th 2013, during a mild spell. The frog did most certainly not wake up voluntarily, but more likely by the increased water flow in the small brook where it was observed. However, it was actively moving around and tried to hide when it became aware of my presence. The frog was left out of sight a few seconds when I went for my camera, but when I returned it could not be found again. Presumably it had

*dug itself down into the mud at the bottom of the creek. The literature states that the common frog can be active during winter, but then normally swimming in water. However, few actual observations are reported. The common toad *Bufo bufo*, on the other hand, is known to be more active during winter.*

Johansson (red.) *Fisken 1, krypdyr, amfibier, ferskvannsfisker, Norges Dyr*. Cappelen. (199 s.)
 Wergeland Krog, O.M. 2004. Vinterfunn av padder og frosk. *Natur i Østfold*. 23: 18–20.

Litteratur

- Böckman, P. 2004. *Vanlig frosk. Dyr i Norges Natur, del 7: Fisker, amfibier og krypdyr*. Bertmark Norge AS.
 Fog, K., Schmedes, A. & Rosenørn de Lasson, D. 1997. *Nordens padder og krypdyr*. G.E.C. Gads Forlag. København. (365 s.)
 Semb-Johansson, A. 1992. *Padde og Frosker*. I Jonsson, B. & Semb-